

Rettelse til PISA-Etnisk:

Indvandrere har mere forældrekontakt end antaget

En fejlagtig konklusion i et kapitel får nu Rockwool Fondens Forskningsenhed til at korrigere forårets rapport om, hvordan etniske minoriteter klarer sig i den danske folkeskole.

Rapporten – *PISA Etnisk 2005* fra maj 2007 – viste, at unge af anden etnisk oprindelse end dansk rent fagligt klarer sig markant dårligere end danske i folkeskolen.

Det fremgik, at en væsentlig forklaring på de dårligere resultater skulle søges i hjemmet. Hyppigheden, hvormed mor, far og børn taler sammen i etniske hjem, var, fremgik det, *mange gange* mindre end i danske hjem. Men netop det har siden vist sig at være forkert, siger forskningschef Torben Tranæs.

”En fornyet gennemgang af tallene har beklageligvis afsløret, at den konklusion ikke er korrekt. Det, vi *kan* sige, er, at samtalehyppigheden og familiens støtte til eleven er *større* i danske end i etniske familier. Men den er ikke mange gange større,” siger Torben Tranæs.

Hvad der står fast er, at man i danske familier taler mere sammen, for eksempel om politik, film og fjernsyn. Set i forhold til etniske familier er det blandt danske børn færre, der sjældent taler med deres forældre, ligesom det kun er få, der aldrig får lektiehjælp af forældrene.

”Forskellen på de to konklusioner kunne måske ligne en nuance, men det er mere end det. Hidtil har nogle kunnet få den opfattelse, at det kulturelt og mellem-menneskeligt stod rigtigt skidt til i de etniske familier. Eller mere enkelt: At det kneb med at udfylde forælderrollen. Det er forkert. Mange har problemer med at hjælpe med lektierne. Men det generelle billede er faktisk, at man taler lidt mere sammen i de etniske familier i Danmark, end man gør

PISA Etnisk 2005, der udkom i maj 2007, har fem hovedkonklusioner – den femte er korrigeret:

1. Omkring halvdelen af eleverne fra etniske minoriteter har så ringe kundskaber, at de får vanskeligt ved at videreud-danne sig.
2. I almindelighed gør etniske elever i klasserne ikke danske unge dårligere. Andelen af elever med anden etnisk herkomst skal være meget høj, over 50 pct., før det i nævneværdigt omfang begynder at påvirke de danske elevers læseresultater negativt.
3. Det påvirker ikke de faglige resultater for elever med anden etnisk herkomst, om den etniske koncentration er høj eller lav. Kun hvis koncentrationen er under 10 pct., kan man håbe, at det påvirker de faglige resultater positivt.
4. De samlede ressourcer i etniske hjem – altså forældreud-dannelse, indkomst og arbejdsmarkedsstatus – er den væsentligste forklaring på de dårlige skoleresultater.
5. *Korrigeret*: Kommunikationen og forældrenes støtte til eleven er mere omfattende i de danske familier end i familier med anden etnisk baggrund. Men de etniske familier ligger på eller lidt over OECD-gennemsnittet, til trods for at deres uddannelsesniveau ligger noget under det generelle uddannelsesniveau i OECD.

i en gennemsnitlig OECD-familie. Det er overraskende, for de har væsentlig mindre uddannelse,” siger Torben Tranæs.

Denne nye konklusion rokker dog ikke ved, at forholdene i de etniske familier har stor betydning for de dårligere skolepræstationer: ”Forældres uddannelsesniveau, indkomsten og status på arbejdsmarkedet påvirker i almindelighed børns læring. Og indvandrerfamiliernes svagere stilling på disse områder er hovedforklaringen på den store forskel i skolepræstationer mellem elever med dansk og med anden etnisk baggrund.” En bedre social og arbejdsmæssig situation for indvandrere vil således også betyde bedre skoleresultater for deres børn.

Hyppig forældrekontakt er det typiske – men en stor gruppe tosprogede elever har ringe kontakt

Når unge med en anden etnisk baggrund end dansk – de fleste fra ikke-vestlige lande – klarer sig markant dårligere i skolen end deres jævnaldrende, så er forklaringen ikke manglende kontakt med, og støtte af, forældrene.

Det indtryk kunne man få af visse pasager i rapporten *PISA Etnisk 2005*, der udkom i maj 2007, og som nu revideres med et nyt oplag, jf. boksen på side 3.

FOTO: SV BILDERDIENST

I rapporten sammenlignes 15-årige af anden etnisk herkomst med danske jævnaldrende. Begge grupper kan holdes op mod et OECD-gennemsnit, da PISA-undersøgelsen netop foretages på tværs af alle OECD-lande.

I undersøgelsen fokuseres der på forhold, som kunne tænkes at forklare de dårlige skolekarakterer – det være sig forhold på skolerne, de unges syn på skolegangen eller karakteristika ved hjemmet.

I forhold til de etniske hjem er der to konklusioner. Den ene er positiv. Den anden negativ.

På eller lidt over OECD-gennemsnittet

Den positive konklusion er, at de unge fra de etniske familier – som gruppe betragtet – i deres hjem faktisk er en anelse bedre stillet med hensyn til kommunikation med forældrene og støtte til skolegangen end en helt gennemsnitlig ung fra et typisk OECD-land.

Nok står de etniske familier en del tilbage i forhold til, hvilken støtte danske jævnaldrende oplever hjemme – men det samme gør sig altså ikke gældende, når man sammenligner med OECD.

For eksempel scorer unge af anden etnisk herkomst i Danmark lidt højere end OECD-gennemsnittet, når spørgsmålet falder på den såkaldte kulturelle kommunikation i hjemmet. De etniske unge taler mere med forældrene om politik, sociale emner, bøger, film eller fjernsyn, end man gør i gennemsnit i OECD-landene.

Det samme gør sig gældende mere generelt. Etniske unge i Danmark taler i det hele taget mere med deres mor og far, end jævnaldrende i OECD gør i gennemsnit.

Det positive billede holder også i forhold til, hvor meget familien støtter elevens skolegang. De unge fra en etnisk familie får mindst lige så meget hjælp med skolearbejdet, som man gør i gennemsnit i OECD.

Kommunikation og støtte til børnenes skolegang antages almindeligvis at hænge nøje sammen med forældrenes uddannelsesniveau. Det er derfor overraskende, at de tosprogede familier i gennemsnit ligger på eller lidt over OECD-niveauet på disse felter, fordi deres uddannelsesniveau faktisk ligger væsentligt under OECD-gennemsnittet.

Men mange har problemer

Den negative konklusion er, at den relativt fine score i forhold til OECD, netop er et gennemsnit, og at det dækker over en betydelig spredning med en relativ stor andel tosprogede elever med meget lave værdier for kommunikation og støtte derhjemme.

Hvilket vil sige: Et stort mindretal af de tosprogede elever har dårlige kår derhjemme med hensyn til forældrekontakt og hjælp med skolearbejdet.

Det gælder f.eks. i forhold til det, at spise sammen. I de fleste familier spiser man tit sammen, dvs. flere gange om ugen – men ikke i alle. Hver fjerde ung fra et tosproget hjem spiser kun indimellem – dvs. ikke flere gange om ugen – et måltid med mor og far. Det samme gør sig

kun gældende for hver tiende danske elev. Problemstillingen gælder også i forhold til spørgsmålet om, hvor tit ens forældre bruger tid til at tale med en.

Blandt unge fra toprogede hjem er det hele 39 pct., der må melde pas, når de bliver spurgt, om de taler med forældrene flere gange om ugen. Det gør de ikke. Den tilsvarende andel blandt danske unge er 25 pct.

Begge tal virker høje, men der spørges også om, hvorvidt forældrene "bruger tid" på samtalen. Børnene vil derfor næppe medtage de gange, far eller mor forhører sig om lektierne, mens de f.eks. smører madpakker eller foretager sig andre ting.

Også hvis man sætter emne på den snak, man har med sine forældre, er der en relativ stor gruppe, som ikke har megen kontakt. Spørgsmålet er – som nævnt ovenfor – hvor tit, man taler med sin mor eller far om enten politik, sociale emner, bøger, film eller fjernsyn. Flere end hver fjerde bekræfter, at det sker mindre end én gang om måneden.

Det vil altså sige, at der blandt tosprogede unge er en stor gruppe, som allerhøjest berører et sådant emne med forældrene en 5-10 gange om året. Kun godt halvt så mange blandt de danske elever er i den situation.

Lektiehjælp

I forhold til den politiske diskussion om, hvorvidt landets kommuner bør oprette lektiecaféer, er forholdene for de tosprogede særligt interessante.

Det viser sig, at de adskiller sig fra danske unge i forhold til spørgsmålet om, hvor tit de får hjælp til skolearbejdet af deres forældre. Hver tredje tosproget svarer "aldrig". Blandt danske unge gør det samme sig gældende kun for hver tiende.

Der kan dog – for de tosprogede – være hjælp at hente andre steder i familien. Der er nemlig tendens til, at man får hjælp af sine søskende. 34 pct. får flere gange om måneden hjælp af søskende, mens der blandt de danske unge kun er tale om 16 pct.

Kommunikation i hjemmet og læsefærdigheder

Til trods for, at man i familierne i Danmark – etniske danske såvel som andre – samlet set taler noget oftere med hinanden, end man gør i OECD i gennemsnit, så ligger PISA-scoren ikke over OECD-gennemsnittet på 500. I PISA 2000 havde Danmark en score på 497 i læsning. I 2003 var situationen den samme.

Ny udgave af *PISA Etnisk 2005*

Den i dette nyhedsbrev nævnte fejl giver nu anledning til at udsende en revideret udgave af bogen. Den nye version vil indeholde lidt flere tal og test samt være forsynet med et engelsk summary. Som kompensation for ulejligheden vil alle, som har erhvervet sig førsteudgaven, få tilbudt at bytte deres eksemplar kvit og frit. Man skal blot henvende sig der, hvor man har købt bogen. Andenudgaven ventes at udkomme sidst i oktober 2007.

Korrektivark: Indtil da fungerer dette nyhedsbrev sammen med et korrektivark som supplement til førsteudgaven. Korrektivarket kan downloades på Rockwool Fondens Forskningsenheds hjemmeside www.rff.dk og på Syddansk Universitetsforlags hjemmeside www.universitypress.dk

Sammen med dette september 2007-nyhedsbrev vedlægges også en revideret version af maj 2007-nyhedsbrevet.

Rockwool Fondens Forskningsenhed. Nyhedsbrev (ISSN 1396-1217) udgives for at informere offentligheden om resultaterne af den løbende forskning i Enheden, herunder også stof af almindelig nyhedsmæssig værdi. Nyhedsbrevet er ikke oplysningsretligt beskyttet og må frit citeres eller kopieres med fornøden kildeangivelse (kun fotos er undtaget fra dette).

Ansvarshavende redaktører: Forskningschef Torben Tranæs og formidlingschef Bent Jensen.

Forskningsenhedens øvrige medarbejdere: Praktikant Lars Højsgaard Andersen, seniorforsker Jens Bonke, forskningsassistent Johannes K. Clausen, forskningsassistent Peter Fallesen, seniorforsker Lars Pico Geerdsen, forsker Camilla Hvidtfeldt, forskningsassistent Rasmus Landersø, forsker Claus Larsen, forskningsassistent Ane Ring Laursen, forsker Marie Louise Schultz-Nielsen, sekretær Mai-britt Sejberg og forskningsassistent Peer Skov.

Evt. praktiske spørgsmål i forbindelse med nyhedsbrevet besvares af Mai-britt Sejberg på tlf. 39 17 38 32. Fax: 39 20 52 19.

Adresse: Sejrøgade 11, 2100 København Ø.

E-post: forskningsenheden@rff.dk. Hjemmeside: www.rff.dk

Skolens betydning for etniske forskelle i PISA-score

KOMMENTAR AF TORBEN TRANÆS,
FORSKNINGSCHEF I ROCKWOOL FONDENS FORSKNINGSENHED

I kølvandet på offentliggørelsen af PISA Etnisk i maj 2007 er det af nogle debattører blevet fremført, at denne undersøgelse havde følgende håndfaste konklusion: At skolen ikke har spillet og ikke kan spille nogen rolle i forhold til, om elever med anden etnisk baggrund end dansk klarer sig dårligere end danske elever.

Det kan man imidlertid ikke konkludere på basis af undersøgelsen. Men en vigtigt konklusion fra undersøgelsen er, at forskellene i kundskaber mellem unge med dansk og unge med anden etnisk baggrund højst i meget beskedent grad kan forklares med de generelle forhold på skolerne.

Det er ikke sådan, at elever med anden etnisk baggrund klarer sig specielt dårligt på skoler, som mangler undervisningsmaterialer, som har problemer med at levere den krævede undervisningstid, eller som har svært ved at tiltrække dygtige lærere.

Vi kan heller ikke pege på, at de etniske elever har det dårligere på skolerne. De har et lige så godt forhold til deres lærere som danske elever. Og begge grupper har også samme følelse af at høre til på skolen.

Netop følelsen af at høre til betyder ikke noget for de danske elevers indlæring, men betyder faktisk lidt for de etniske elevers. Så når skolerne formår at få disse elever til at føle sig godt tilpas, så bidrager skolen her reelt en smule til at mindske kundskabsgabets mellem de to elevgrupper – men bidraget er beskedent i det samlede regnskab.

Det viser sig også, at et tema som uro i klassen giver meget lidt forklaring på, at den ene gruppe klarer sig bedre end den anden. Danske og etniske elever har nogenlunde lige urolige klassekammerater, og det ser ikke ud til at have nogen entydig indflydelse på kundskabsgabets mellem de to elevgrupper.

Meget er endnu ikke undersøgt

Der er, i denne sammenhæng, én væsentlig grænse for, hvor langt man kan konkludere. Og den sættes af, hvad der rent faktisk er undersøgt i PISA Etnisk.

Det er f.eks. ikke undersøgt, om de mange forsøg, der gøres med en ekstra indsats og ekstra ressourcer på de etniske koncentrerede skoler, faktisk betyder, at eleverne på disse skoler klarer sig bedre, end de ellers ville have gjort.

Man kan sagtens forestille sig, at den etniske gruppes faglige resultat ville have været endnu dårligere, hvis ikke man havde gennemført denne indsats.

Vi ved det ikke, men det er muligt – og tænkeligt – at denne indsats virker i et vist omfang. Når koncentrationen af etniske elever bliver stor, begynder kundskabsgabets tilsyneladende at snævre lidt ind. Forklaringen på det kunne være, at der sættes mere og mere ind med støtteforanstaltninger, jo større koncentrationen er.

Men forklaringen på kundskabsgabets mellem elever med dansk og elever med anden etnisk baggrund skal først og fremmest søges i forældrenes uddannelse og arbejdsmarkedsintegration. Forholdene på skolerne kan godt have haft en betydning, men de har hverken gjort kundskabsgabets meget større eller meget mindre, er undersøgelsens samlede vurdering.

En anden ting, man heller ikke kan konkludere på basis af undersøgelsen, er, at skolerne fremover lige så godt kan lade være med at anstrenge sig. Vi kan ikke afvise, at det vil være muligt for skolen i fremtiden at bidrage væsentligt til en indsnævring af kundskabsgabets mellem elever med dansk og med anden etnisk baggrund.